

Posudek oponenta diplomové práce:

Bc. Martina Hemrová

Porodnost a plodnost v českých zemích v 90. letech a současnosti

Zvolené téma je velmi aktuální, důležité a často diskutované. Hloubka poklesu porodnosti v ČR po roce 1990 překvapila řadu demografů, znamenala bezprecedentní 12leté období záporného přirozeného přírůstku obyvatel a i do budoucna je zřejmé, že při zachování současných trendů je jedinou cestou k zachování počtu obyvatel ČR na současné úrovni trvale kladné migrační saldo.

V první kapitole práce diplomantka přehledně charakterizuje populační změny, ke kterým došlo v ČR v 90. letech. Oceňuji, že kromě kvantitativních charakteristik uvádí poměrně podrobné zdůvodnění těchto změn založené na studiu řady pramenů věnovaných dané problematice.

Druhá kapitola je věnována přehledné analýze základních demografických charakteristik dosavadního vývoje plodnosti a porodnosti v ČR. Oceňuji, že se autorka věnuje i charakteristikám období před rokem 1990, bylo by však proto vhodné upravit v tomto smyslu název kapitoly. Stojí za zmínku, že kromě obvykle užívaných specifických měr plodnosti uvádí diplomantka též plodnost podle pořadí dítěte, charakteristiky mimomanželské plodnosti i základní údaje o vývoji potratovosti a sňatečnosti. Zajímavé je především porovnání počtu interrupcí na 1000 narozených dětí v jednotlivých věkových skupinách žen. Závěrečná část práce, kterou považuji za největší přínos, je věnována jednotlivým projekcím vývoje počtu živě narozených, jejich porovnáním se skutečným vývojem a zdůvodnění častých rozdílů. Je správné, že diplomantka důsledně rozlišuje mezi pojmy projekce a prognózou, což v jiných pracích tohoto typu často chybí. Ocenění zaslouží rovněž vlastní projekce počtu živě narozených s migrací zahrnující zvlášť scénář emigrace a imigrace uvedená v závěru práce.

K práci mám některé připomínky. V teoretické části diplomantka popisuje kromě průřezových též kohortní charakteristiky plodnosti, je škoda, že analytická část neobsahuje výpočet alespoň některých těchto charakteristik. Při porovnání počtu ženichů a nevěst podle věku diplomantka velmi správně konstatuje, že jsou ovlivněny věkovým složením populace, proto bylo vhodnější místo absolutních počtů použít specifické míry sňatečnosti.

Popis způsobu výpočtu projekce komponentní metodou je zbytečně podrobný, na druhou stranu chybí podrobnější scénář plodnosti, úmrtnosti a migrace vypočtené projekce. Rovněž v popisu vzorce pro výpočet projekce na str. 73 jsou drobné nepřesnosti.

Bylo by zajímavé porovnat graficky výsledky autorčiny projekce s předchozími projekcemi ČSÚ, alespoň pro střední variantu. Pojmem „porodnost“ se zpravidla rozumí poměr počtu živě narozených a středního stavu obyvatelstva, vhodnější by bylo hovořit vždy o vývoji počtu živě narozených. K rozdělení Československa došlo až na konci roku 1992, projekce s prahem v roce 1991 tedy vznikla ještě před jeho rozdělením.

Další připomínky jsou spíše formálního charakteru. Sloupcový či plošný graf by měl mít osu se stupnicí začínající od 0 nebo by měl být použit místo něj přímkový graf. Vedlejší osa grafu by měla mít vždy takové měřítko, aby kóty splývaly s mřížkou hlavní osy. Při porovnání počtu živě narozených v jednotlivých projekcích by bylo vhodné vždy v nadpise grafu zmínit, že graf zobrazuje počty živě narozených (i když je to patrné z textu).

Práce obsahuje rovněž drobné pravopisné chyby (mezi číslovkou a znakem % se píše mezera) a několik překlepů. Některá slova či formulace nepovažuji za příliš vhodné pro diplomovou práci.

Otázka k obhajobě:

Jaký scénář plodnosti, úmrtnosti a migrace byl použitý pro výpočet projekce z roku 2015?

Přes uvedené nedostatky konstatuji, že práce splňuje požadavky kladené na diplomovou práci. Je psána přehledně, jasně a srozumitelně s dobrou grafickou úpravou. Navrhuji hodnocení ***výborně – velmi dobře.***

RNDr. Tomáš Fiala, CSc.
oponent diplomové práce

V Praze 22. 1. 2018